

La transcendència del mal

La periodista Rosa Maria Artal, parlant dels migrants siris, atrapats entre els turcs i els grecs, empra reiteradament el terme arendtià de *la banalitat del mal*. És clar que el que està passant a la frontera grega és inhumà, i profundament decebedor del que hauria de ser la UE. Però d'ací a projectar l'ombra de l'holocaust hi ha un pas important. Els comentaristes tendeixen a emprar la persuasió en el moment d'escriure les seues peces, i així s'acaba desnaturalitzant tot, aportant massa sentiment i poca reflexió. Cal ser més prudent i prendre's el nazisme més seriosament.

En realitat, Hannah Arendt va emprar aquesta expressió en el seu llibre sobre Adolf Eichmann, un dels artífexs de l'holocaust: "Fou com si en aquells últims minuts [Eichmann] resumira la lliçó que la seua llarga carrera de maldat ens ha ensenyat, la lliçó de la terrible banalitat del mal, al davant de la qual les paraules i el pensament se senten impotents" (Arendt, *Eichmann a Jerusalem*). Ara bé, aquest concepte de *banal* és potser mas-

MARTÍ DOMÍNGUEZ
@MartíDominguezR

sa inexacte. Les noves fonts historiogràfiques mostren com rere l'holocaust hi havia un pla perfectament dirigit de colonització i germanització de l'Est. En aquest pla, com explica a la meua novel·la *L'esperit del temps* (Proa), van participar activament les acadèmies alemanya i austríaca, fins a un punt que resulta esborronador. Per tant, tot aquell mal

no s'infligia per un sadisme poca-solta, o per un desig de refocillar-se en la desgràcia aliena, cosa que sí que haguera estat banal, sinó que era mogut per un ideal de caire aparentment superior, de crear un poble més fort i sa, més indomlegable i més invencible. Al darrere del mal hi havia un pla, horrorós i cruel.

Per tant, quan Eichmann signava els combois de trens a Auschwitz no ho feia mogut per un desig de venjança, ni tampoc els signava d'una manera burocràtica i desinhibida (com suggereix Arendt). Eichmann era ben conscient del que significava tot allò, dels milers i milers de morts de gent innocent, i si podia dormir per la nit no era perquè fora un inconscient, sinó perquè estava del tot convençut que ho feia pel futur de la seua pàtria. Rere aquelles accions hi havia una hipnosi general, una infecció col·lectiva, una obnubilació que va afectar tota una societat. Després de la guerra, i de l'absoluta i tràgica degradació de la cultura alemanya, va seguir un període d'amnèsia col·lectiva, i el poble alemany va prescindir per complet de la vida emocional, com assenyalava George Sebald al seu assaig *Sobre la història natural de la destrucció*. Aquesta percepció d'un poble profundament trastornat també l'explica la periodista Géraldine Schwarz a *Els amnèsics*, on la culpabilitat és tan aclaparadora i generalitzada que l'única manera de sobreviure és creant aquell gran parèntesi en blanc.

En el nazisme, doncs, no hi ha banalitat. És una màquina de destrucció implacable, amb un greixatge perfecte i d'una espadardora eficiència. Eichmann, en tot cas, és un perfeccionista, i gaudeix amb el treball ben fet. Raul Hilberg, el reconegut historiador de la xoà, també va criticar aquesta expressió: *Eichmann war nicht banal* ("Eichmann no era banal"), va escriure al diari *Die Welt*, el 28 d'agost de 1999. I altres comentaristes de l'holocaust també han expressat els seus dubtes. Però la fórmula arendtiana ha tingut el seu èxit, i s'empra constantment ací i allà, a la lleugera, com un mantra fàcil, en un clixé que trivialitza el nazisme. Cada vegada que ho diuen (*la banalitat del mal*) m'entra un calfred. Ans a l'inrevés: era un mal transcendent, al servei d'una idea poderosa, que va conduir tot un poble a la major tragèdia col·lectiva de la història de la humanitat.